

ostáva otvorená. Čo sa týka ricky Hron (Garam), maďarská delegácia vyjadrila želanie stanoviť na nej hranicu podľa rovnakých zásad, aké sa doteraz aplikovali v analogických prípadoch. Vo veci kanála „Perec“ maďarská delegácia z dôvodu ochrany proti povodniam žiada, aby mala možnosť kontrolovať stavidlo nachádzajúce sa pri Starom Tekove (Óbars). Touto otázkou sa bude zaoberať hospodárska komisia.

Ohľadne vozovky medzi obcou Kalinčiakovo a Čankov, maďarská delegácia zastáva názor, že hradská prechádza maďarským územím. Naproti tomu československá delegácia stojí na stanovisku, že hranica katastrálneho územia prechádza stredom cesty. Presný stav bude potrebné zistiť na základe katastrálnych máp.

Podľa presných meraní na dvoch mapách z Viedne, obidve delegácie dospeli k zhode, že obce Bory a Malinovec patria Maďarsku a obec Santovka Československu.

Vo veci Santovky maďarská delegácia vyhlásila, že obec môže byť predmetom výmeny.

Vo veci obcí Hrušov, Čelovce, Opava, Čebovce (Csáb) a Kosihovce (Dacsókeszi) komisia vyjadrila zhodu, aby sa podrobne preskúmalo rozdelenie majetku za účelom prípadnej výmeny, ktorá sa bude výlučne týkať len územia, a nie obce. Československá delegácia prišla s návrhom tiež zväziť prípadnú výmenu celých obcí, ak si to budú želať obyvatelia.

Gróf Teleki navrhol výmenu maďarskej osady Bohunka, Telekov (Majténypusztá) a Cahovské (Laszkáripusztá) za slovenské kolónie. Bude potrebné vykonať obhliadku na mieste. Návrh bol prijatý.

Pokiaľ ide o obec Obeckov (Ebeck), gróf Teleki vyhlásil, že podľa presných meraní vytýčená hranica prechádza obcou a teda obec má pripadnúť k Maďarsku. Dohoda sa nedosiahla. Otázka ostáva otvorená.

Pán Janšák navrhol výmenu obce Sklabiná (Mikszáthfalva) za obec Veľké Zlievce (Felsőzellő).

Gróf Teleki odpovedal, že podľa presných meraní a interpretácie čiary vyznačenej na úradných mapách z Viedne obec Veľké Zlievce (Felsőzellő) bez diskusie patrí k Maďarsku.

Do zistenia rozdielov medzi obidvomi mapami problém ostáva otvorený.

Pán Janšák sa spýtal maďarskej delegácie, či prejavuje osobitný záujem o obec Halič, respektíve či s ňou uvažuje ako predmetom výmeny. Otázka zostáva otvorená.

Po prerokovaní hranice obce Vidiná (Videfalva) komisia prerušila svoju prácu.

V prípade obcí, ktoré sa v zápisnici neuvádzajú, vytýčená čiara sleduje bezo zmeny hranice katastrálnych území týchto obcí. Hranice týchto úsekov sa vyznačia do máp obidvoch delegácií v mierke 1 : 75 000.

AMZV ČR, ZÚ Budapešť 1938, kart. 11, f. 251, č. 226/del. Kópia, strojopis.

¹ Présents (présentní): De la part de la Délégation hongroise (zo strany maďarskej delegácie): P. Teleki, T. Pataky, R. Andorka, A. Benisch, L. Thirring, L. Kádár, A. Rónay, L. Rakolcai.

De la part de la Délégation tchécoslovaque (zo strany československej delegácie): Š. Janšák, V. Roubik, R. Viest, A. Granatier, P. Horváth, M. Turzák, I. Milecz.

15. november 1938, Budapešť.

List vedúceho česko-slovenskej vládnej delegácie M. Kobra grófovi P. Telekimu, vedúcemu maďarskej vládnej delegácie, o násilnostiach maďarskej armády na Žitnom ostrove voči príslušníkom slovenskej a českej národnosti.

Monsieur le Ministre,

A la suite de la lettre du 11 novembre s. c.¹, que j'ai eu l'honneur d'adresser à Votre Excellen-

ce en date du 11 crt., je regrette de devoir attirer à nouveau l'attention de Votre Excellence et par Son intermédiaire celle du Gouvernement Hongrois tout entier sur la situation intolérable que règne dans les territoires cédés par la Tchécoslovaquie à la Hongrie au sens de la sentence arbitrale de Vienne du 2 crt.

L'occupation de ces territoires par l'armée régulière hongroise a été le signal des atteintes violentes, voire des atrocités, des spoliations et des meurtres, commis par l'armée d'occupation ou par certains individus de nationalité hongroise contre les Tchèques et Slovaques, établis depuis longtemps dans le district de Csallóköz, dans la région à l'ouest de Parkán, dans la ville de Érsekújvár et ailleurs.

A en croire aux informations reçues par des personnes dignes de foi, trois cultivateurs de la colonie tchécoslovaque de Kőbölkút² (district de Parkán) ont été exécutés sans jugement par l'armée d'occupation. (Leurs noms et les détails de cet attentat seront soumis à la sous-commission juridique chargée d'examiner les circonstances qui ont accompagné l'occupation par l'armée hongroise).

D'autres agriculteurs furent chassés de leurs demeures, leurs habitations ayant été livrées aux pillage, leurs meubles saccagés, et eux-mêmes obligés de quitter leurs biens. Expulsés sommairement, ils furent exposés avec leurs femmes et enfants aux vexations, aux outrages et tortures de toute sorte. Je préfère épargner à Votre Excellence la description détaillée de tout ce qui s'était passé à cette occasion. Plusieurs de ces malheureux ont été emprisonnés à Esztergom; à Érsekújvár un grand nombre de magasins et ateliers des Tchèques et Slovaques fut saccagé, les meubles et l'installation mis à sac, beaucoup d'objets de valeur emportés ou volés.

Cette manière d'occupation des territoires cédés à la Hongrie est décidément contraire à l'esprit et à la lettre de la sentence arbitrale de Vienne; aussi les autorités militaires hongroises, chargées par le Gouvernement Hongrois de l'administration de ces régions, sont-elles, aux yeux de la Délégation tchécoslovaque, uniquement responsables des actes de violence et de vandalisme perpétrés par qui que ce soit lors de la prise de possession.

Par conséquent je m'adresse à nouveau à Votre Excellence pour la prier de vouloir bien s'entremettre auprès du Gouvernement Hongrois afin que les instructions rigoureuses aient données aux autorités des territoires occupés en vue.

1. d'établir l'ordre et d'arrêter toute procédure arbitraire et illégale contre les personnes de nationalité tchèque et slovaque habitant les régions cédées,

2. de garantir la protection de leurs vies, de leurs biens et intérêts matériels,

3. de permettre aux personnes expulsées arbitrairement de réintégrer leurs fermes et autres biens, afin qu'elles puissent y vivre en paix jusqu'au règlement définitif des questions concernant les biens, droits et intérêt qui découlent de la sentence arbitrale à Vienne.

Je tiens à déclarer au nom de la Délégation tchécoslovaque que ces mesures de protection et de restitution „*in integrum*“ que j'ai l'honneur de demander, sont d'extrême urgence et que les travaux des commissions chargées de régler toutes les questions et autres problèmes visés par les clauses de la sentence arbitrale du 2 crt. ne sauraient être poursuivis dans l'esprit de rapprochement et de conciliation qui est une condition essentielle de leur réussite.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération.

M. Kobr, m. p.
Ministre de Tchécoslovaquie.

Vážený pán minister,

nadväzujúc na list z 11. novembra t. r.¹, ktorý som mal tú česť adresovať Vašej Excelencii datovaný 11. tohto mesiaca, opäť musím s pofutovaním upriamiť pozornosť Vašej Excelencie a Vaším prostredníctvom aj zároveň maďarskú vládu na neznesiteľnú situáciu, ktorá vládne na Československom odstúpenom území Maďarsku podľa arbitrážneho rozhodnutia vo Viedni z 2. tohto mesiaca.

Obsadenie územia pravidelnou maďarskou armádou sa stalo signálom ku krutostiam, dokonca k prejavom neľudskosti, lúpežiam a vraždám, ktoré páchala okupačná armáda a niektorí jedinci maďarskej národnosti proti Čechom a Slovákom už dlho usidleným na území Žitného ostrova, v oblasti na západ od mesta Štúrovo, v meste Nové Zámky a inde.

Na základe informácií získaných od dôveryhodných osôb okupačná armáda bez rozsudku popravila troch roľníkov v kolónii Gbelce² (okres Štúrovo). (Ich mená a podrobnosti o páchanom násilí budú predložené právnej subkomisii na prešetrenie okolností, ktoré sprevádzajú obsadzovanie územia maďarskou armádou.)

Okrem toho roľníci boli vyhnaní zo svojich obydľí, pričom ich príbytky boli vydané napospas drancovaniu, ich nábytok ulúpený a oni sami boli prinútení opustiť svoj majetok. Stručne povedané, vyhostení spolu so svojimi ženami a deťmi boli vystavení poniženiu, potupeniu a útrapám každého druhu. Radšej ušetrim Vašu Excelenciu od popisu podrobností, ktoré sa v tejto súvislosti udiali. Mnohí z týchto nešťastníkov boli uväznení v meste Ostrihom. Mnohé obchody a dielne patriace Čechom a Slovákom v meste Nové Zámky boli vylúpené, nábytok a zariadenie vydrancované, cenné predmety odnesené alebo odcudzené.

Takýto spôsob obsadzovania odstúpeného územia Maďarskom je v ostrom rozpore s duchom a literou arbitrážneho rozhodnutia z Viedne. Za všetky páchané akty násilia a vandalstva pri odnímaní majetku v očiach československej delegácie sú zodpovedné výlučne maďarské vojenské orgány, ktoré maďarská vláda splnomocnila spravovať toto územie.

Opäť sa teda obraciam na Vašu Excelenciu o intervenciu u maďarskej vlády, aby vydala prísne príkazy orgánom na obsadenom území s cieľom:

1. nastoliť poriadok a zastaviť všetky akty svojvoľe a bezprávia proti osobám českej a slovenskej národnosti, ktoré bývajú na odstúpenom území;
2. zabezpečiť ochranu ich života, majetku a hmotných záujmov;
3. umožniť svojvoľne vyhnaným osobám vrátiť sa na svoje hospodárstvo a na zanechaný majetok, aby tam mohli žiť v mieri až do definitívneho vyriešenia otázok týkajúcich sa ich majetku, práv a záujmov, ktoré vyplývajú z arbitrážneho rozhodnutia vo Viedni.

V mene československej delegácie vyhlasujem, že ochranné opatrenia na obnovenie *in integrum*, ktoré mám tú česť požadovať, sú mimoriadne akútne a práca komisie, ktorá bola poverená riešením všetkých otázok a rôznych problémov ustanovených arbitrážnym rozhodnutím z 2. tohto mesiaca, môže pokračovať jedine v duchu zblíženia a porozumenia, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou na dosiahnutie úspechu.

Pán minister, ráčte prijať prejav mojej hlbokoj úcty.

M. Kobr, v. r.
československý vyslanec

¹ Pozri dok. č. 20.

² Veľiteľ maďarského generálneho štábu H. Werth 10. 11. 1938 v dennom hlásení o situácii 7. 11. oznámil MZV: „V Gbelciach došlo

ku zrážkam s českými kolonistami. Maďarskí vojaci v sebaobrane a v ohrození zastrelili troch českých kolonistov, resp. ich prebodli.“ – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. 4. 2239, K – 18, Küm.pol.1938-7/7-3954.

27

15. november 1938, 11.45 hod., Budapešť.

Záznam telefonického správania od P. Fišu, tajomníka česko-slovenskej delegácie, o utvorení subkomisie pre sťažnosti na vyšetrenie porušovania práv nemaďarského obyvateľstva na obsadenom území.

Záznam

Dnes v 10 hodín zasiedalo plenum právnickej komisie, ktoré sa zaoberalo našim návrhom na zriadenie zvláštnych subkomisíe tak ako bola navrhnutá v dopise vyslanca Kobra hraběti Telekimu 11. t. m.¹, ktorá by sa zaoberala ochranou bezpečnosti života a majetku našich občanov na odstoupenom území. Po dlhšej debáte v níž bolo ze strany maďarskej poukazované zejména na to, že právnickej komisie není vlastně příslušnou pro projednání těchto případů a k stanovení zásad pro ochranu bezpečnosti života a majetku našich občanů, ježto veškerá zpráva obsazeného území podléhá maďarským vojenským a nikoliv civilním úřadům, bylo z důvodů praktických přece usneseno, že se zřídí zvláštní takzvaná ztížnostní subkomise „Beschwerdekommission“, která by se zaoberala jednak vyšetřováním konkrétních případů, kdy našim příslušníkům na obsazeném území bylo ukrivděno na životě nebo majetku a jednak stanovením zásad, kterými se maďarské vojenské okupační úřady mají řídit při svém postupu vůči nemaďarským obyvatelům obsazeného území.²

Zaznamenal:
Dr. Mikuš

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 161 415/VI-4/38. Originál, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 20.

² Pozri dok. č. 28.

28

15. november 1938, Budapešť. Začiatok zasadnutia: 17.00 hod., ukončenie: 18.20 hod.

Protokol subkomisie pre sťažnosti o proteste česko-slovenskej delegácie proti násiliu, vyhánaniu príslušníkov slovenskej a českej národnosti na obsadenom teritóriu s prílohou zoznamu postihnutých.

*Sous-Commission des réclamation
Procès-verbal¹*

Au nom de la Délégation tchécoslovaque monsieur Fiša remet à la Délégation hongroise la liste ci-annexée qui contient les noms des colons tchécoslovaques qui ont été contraints par les